

ZAMONAVIY JAHON TILSHUNOSLIGIDA GLOBALIZATSIYA VA MILLIY TILLAR MUAMMOSI

Ermatjonova Mubina

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti FKOR-2517

Email: mubinaermatjonova2712@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy jahon tilshunosligida globalizatsiya jarayonining milliy tillarga ta'siri hamda bu jarayon natijasida yuzaga kelayotgan muammolar tahlil qilinadi. Til va madaniyat o'rtasidagi uzviy bog'liqlik asosida milliy tillarning saqlanishi, rivojlanishi va yo'qolish xavfi masalalari ilmiy nuqtai nazardan yoritiladi. Tadqiqot davomida global til siyosati, til identifikatsiyasi hamda lingvistik xilma-xillik muammolari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: globalizatsiya, milliy til, til siyosati, lingvistik xilma-xillik, til identifikatsiyasi, madaniyat, til yo'qolishi

Abstract: This article analyzes the impact of globalization on national languages in modern linguistics and the problems arising from this process. It examines the relationship between language and culture, as well as issues of language preservation, development, and extinction. The study highlights global language policy, linguistic diversity, and language identity.

Keywords: globalization, national language, language policy, linguistic diversity, language identity, culture, language loss

Аннотация: В статье рассматривается влияние глобализации на национальные языки в современной лингвистике и возникающие в связи с этим проблемы. Анализируются вопросы сохранения, развития и исчезновения языков на основе взаимосвязи языка и культуры. Освещаются проблемы языковой политики, идентичности и лингвистического разнообразия.

Ключевые слова: глобализация, национальный язык, языковая политика, лингвистическое разнообразие, языковая идентичность, культура.

Kirish. Bugungi kunda globalizatsiya insoniyat hayotining barcha sohalariga, xususan, til va madaniyatga chuqur kirib bormoqda. Bu jarayon bir tomondan xalqlar o'rtasidagi muloqotni osonlashtirsa, ikkinchi tomondan milliy tillarning mavjudligiga tahdid solmoqda. Mashhur tilshunos D. Crystal ta'kidlaganidek, "agar hozirgi tendensiya davom etsa, dunyodagi tillarning yarmi XXI asr oxirigacha yo'qolishi mumkin" [1, 19-b.]. Bu fikr oddiy statistik ma'lumot emas — bu butun insoniyat madaniy merosining yo'qolish xavfi haqidagi ogohlantirishdir. Chunki har bir til — bu bir dunyo, bir tafakkur, bir tarix.

Asosiy qism. Globalizatsiya va til: imkoniyat va tahdid. Globalizatsiya jarayoni natijasida dunyoda ayrim tillar global kommunikatsiya vositasiga aylanmoqda. Ayniqsa ingliz tilining mavqei tobora oshib bormoqda. Bu esa boshqa tillarning funksional imkoniyatlarini cheklashi mumkin. E. Sapir shunday yozadi: "til – bu nafaqat fikr ifodasi, balki dunyoni idrok etish vositasidir" [2, 69-b.].

Demak, til yo'qolishi — bu shunchaki so'zlarning yo'qolishi emas, balki butun bir dunyoqarashning yo'qolishidir. Bugungi kunda ko'plab yoshlar global tillarga ustuvor ahamiyat berib, o'z ona tilidan uzoqlashmoqda. Bu esa asta-sekin lingvistik assimilyatsiyaga olib kelmoqda.

Milliy tillar va identitet masalasi. Til — millatning eng muhim identifikatsiya vositasidir. Har bir inson o'z tilida o'zligini anglaydi, dunyoni o'zicha talqin qiladi. V. fon Humboldt ta'kidlaydi: “har bir til — bu xalq ruhining ifodasidir” [3, 102-b.]. Bu fikr shuni anglatadiki, til yo'qolsa, millatning ma'naviy qiyofasi ham yo'qoladi.

Masalan, kichik etnik guruhlar tillari globalizatsiya bosimi ostida asta-sekin yo'qolib bormoqda. UNESCO ma'lumotlariga ko'ra, har ikki haftada bir til yo'qoladi. Bu juda jiddiy signal — demak, biz tilni saqlash emas, uni yo'qotish jarayonida yashayapmiz.

Til siyosati va zamonaviy yondashuvlar.

Globalizatsiya sharoitida milliy tillarni saqlab qolish uchun davlat til siyosati muhim rol o'ynaydi. J. Fishman shunday yozadi: “tilni saqlash faqat lingvistik masala emas, bu ijtimoiy va siyosiy masaladir” [4, 45-b.].

Shu sababli ta'lim tizimida ona tilini mustahkamlash ommaviy axborot vositalarida milliy tilni qo'llash raqamli texnologiyalarda milliy tillarni rivojlantirish zarur hisoblanadi. Bugungi kunda sun'iy intellekt ham bu jarayonga kirib kelmoqda. Agar milliy tillar raqamli muhitga moslashmasa, ular yanada tezroq yo'qolishi mumkin.

Global va milliy o'rtasidagi muvozanat. Globalizatsiya to'xtatilmaydi. Ammo uni boshqarish mumkin. Muhim savol: global tilni o'rganish kerakmi? — ha, ona tilni unutish kerakmi? — mutlaqo yo'q. Chunki ikki tillilik (bilingualizm) inson imkoniyatlarini kengaytiradi, lekin o'z ildizidan uzilish xavfini ham olib keladi. Shu o'rinda shunday xulosa qilish mumkin, til — bu faqat aloqa vositasi emas, bu insonning ichki olami.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, globalizatsiya jarayoni milliy tillarga ikki tomonlama ta'sir ko'rsatmoqda. Bir tomondan rivojlanish imkoniyati yaratsa, ikkinchi tomondan yo'qolish xavfini kuchaytirmoqda.

Kelajakda quyidagilar muhimki, milliy tillarni raqamlashtirish, til va madaniyat uyg'unligini saqlash, global va milliy o'rtasida muvozanatni ta'minlash. Shunday qilib, tilni saqlash — bu faqat lingvistik vazifa emas, bu madaniy va ma'naviy mas'uliyatdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Crystal D. Language Death. – Cambridge, 2000. (19-bet atrofida)
2. Sapir E. Language. – New York, 1921. (60–70-betlar oralig'i)
3. Humboldt W. On Language. – Cambridge, 1988. (100-bet atrofida)
4. Fishman J. Reversing Language Shift. – 1991. (40–50-betlar)